

LBRIS

We know

Laura Elly NAGHI
(Coordonator)

Daniela BARBU * Nina MIHAI * Laura Elly NAGHI
Oana NEGOESCU * Nicoleta NEGOIANU * Iuliana ȘERBAN



Îndrumar

pentru profesori

Concepte financiar-nebancare



CUPRINS

Capitolul 1. Nevoi și dorințe.....	7
1.1. Nevoi vs. dorințe.....	7
1.2. Scopul personal	11
1.3. Resurse necesare realizării scopului personal.....	14
1.4. Aplicații pentru profesori.....	18
1.5. Sugestii metodologice	19
Bibliografie și resurse utile	21
Capitolul 2. Drepturile și obligațiile consumatorului	
de servicii nebankare	22
2.1. Calitatea de consumator a elevului sau a părintelui	22
2.2. Drepturi ale consumatorului și instituții	
care apără aceste drepturi.....	24
2.3. Avantaje și riscuri în relația consumatorului	
cu instituții financiare nebankare.....	28
2.4. Aplicații pentru profesori.....	31
2.5. Sugestii metodologice	32
Bibliografie și resurse utile	33
Capitolul 3. Bugetul de venituri și cheltuieli	34
3.1. Cheltuielile și destinațiile acestora	34
3.2. Veniturile și sursele acestora	36
3.3. Bugetul de venituri și cheltuieli, principalul plan financiar	
personal/familial.....	37
3.4. Elaborarea bugetului personal/familial	38
3.5. Economisire/Investiții.....	44
3.6. Protecția împotriva riscurilor	49
3.7. Aplicații pentru profesori.....	53
3.8. Sugestii metodologice	55
Bibliografie și resurse utile	63
Capitolul 4. Piețe financiare nebankare	64
4.1. Structura sistemului financiar nebankar	64
4.2. Piața asigurărilor – indicatori, entități și servicii	66
4.3. Piața de capital - indicatori, entități și servicii	67
4.4. Piața pensiilor private - indicatori, entități și servicii	69
4.5. Aplicații pentru profesori	72

Capitolul 5. Piața asigurărilor	73
5.1. Instituțiile specifice pieței de asigurări	73
5.2. Riscul și asigurarea	74
5.3. Concepte tehnice în asigurări	77
5.4. Principalele produse de asigurare	83
5.4.1 Asigurările obligatorii în România	83
5.4.2 Asigurările facultative	86
5.5. Aplicații pentru profesori	89
5.6. Sugestii metodologice	95
Bibliografie și resurse utile	100
Capitolul 6. Sistemul pensiilor private	101
6.1. Scurt istoric al sistemului de pensii private	101
6.1.1. Pensia de stat (Pilon I)	103
6.2. Sistemul pensiilor private – sistem multi-pilon	105
6.2.1. Pensia administrată privat - Pilon II	107
6.2.2. Pensia facultativă - Pilon III	107
6.2.3. Pensia ocupațională - Pilon IV	109
6.3. Instituții ale pieței de pensii private	110
6.4. Mecanisme specifice	111
6.5. Relațiile consumatorului cu instituțiile non-bancare	115
6.6. Aplicații pentru profesori	117
6.7. Sugestii metodologice	117
Bibliografie	119
Capitolul 7. Piața de capital	120
7.1. Structura pieței de capital	120
7.2. Clasificarea instrumentelor financiare	125
7.3. Instituții ale pieței de capital	127
7.4. Tranzacționarea la bursă	129
7.5. Management de portofoliu	132
7.6. Relația consumatorului cu instituțiile non-bancare	134
7.7. Aplicații pentru profesori	135
7.8. Sugestii metodologice	137
Bibliografie și resurse utile	141

Capitolul 1. Nevoi și dorințe

După parcurgerea acestui capitol veți cunoaște detalii despre:

1. Nevoi vs. dorințe
2. Scopul personal
3. Resurse necesare realizării scopului personal

1.1. Nevoi vs. dorințe

NEVOILE. Oamenii au variate nevoi pe care și le satisfac în diverse moduri, prin consumul de bunuri și servicii, inclusiv servicii financiare.

Definiții

- Nevoile reprezintă ansamblul trebuințelor, cerințelor necesare vieții și preferințelor oamenilor care pot fi satisfăcute prin consum.
- „Nevoile reprezintă ansamblul trebuințelor, al cerințelor, al preferințelor, al așteptărilor de a căror satisfacere **depinde** existența oamenilor și calitatea acesteia.” (*Manual de Educație Socială*, Editura Litera, 2020)

Note caracteristice

Analiza definițiilor generează câteva note definitorii ale nevoilor:

- reprezintă trebuințe, cerințe;
- se impun a fi satisfăcute, întâmpinate;
- sunt generate de: condițiile de viață ale oamenilor, de influența socială, de stimuli interni sau externi;
- sunt dinamice: variază de la un moment la altul, de la o etapă de vârstă la alta, se manifestă diferit de la o persoană la alta;
- satisfacerea lor asigură sănătatea fizică și psihică a individului;
- sunt nelimitate din punct de vedere numeric și ca diversitate;
- se condiționează **reciproc**; de exemplu, nevoia de performanță într-un anumit domeniu, este condiționată de nevoia de educație, de studiu;

- pot fi complementare în anumite situații, adică nu pot fi satisfăcute decât împreună;
- pot fi concurente în anumite situații, adică se poate renunța la o nevoie în favoarea alteia; de exemplu, nu mai cumpăr un rucsac cu cei 100 de lei pe care-i am, deoarece am nevoie de două cărți pe care le pot achiziționa cu aceeași sumă;
- au rol mobilizator pentru oameni, în vederea satisfacerii acestora;
- pot fi satisfăcute prin consum.

Clasificare

a. După gradul de complexitate:

- nevoi **elementare**, fundamentale: obligatorii pentru asigurarea vieții;
- nevoi **superioare**, complexe: existența individului nu depinde de satisfacerea acestora.

b. După natura lor:

- nevoi **biologice** sau fiziologice (de hrană, de adăpost, de apărare etc.);
- nevoi **psihologice**/spirituale (de educație, de cultură, de cunoaștere etc.);
- nevoi **sociale** (de comunicare, de apreciere, de recunoaștere socială etc.).

c. După numărul subiecților care le resimt:

- nevoi **individuale**: sunt resimțite la nivel personal;
- nevoi de **grup**: sunt resimțite la nivelul grupului din care faci parte; exemplu: nevoia de a petrece timp împreună, de a practica un sport de echipă;
- nevoi ale **societății**: sunt resimțite la nivelul întregii societăți: mediu curat, nepoluat, apărarea țării etc.

Psihologul Abraham Harold Maslow a ierarhizat nevoile sub forma unei piramide (Piramida trebuințelor), cunoscută și sub denumirea de Piramida lui Maslow (*figura 1.1*).



Figura 1.1: Piramida trebuințelor (A. Maslow)

La baza piramidei se află nevoile elementare, în timp ce în vârful piramidei se situează nevoile superioare, de autorealizare, nevoi la fel de importante, dar nu atât de stringente:

1. Nevoi fiziologice primare, de supraviețuire, cum ar fi: de aer, de apă, de hrană*, de locuință etc.;
2. Siguranță și securitate personală, cum ar fi: de siguranță fizică la școală, acasă;
3. Nevoi sociale și de apartenență, cum ar fi: de familie, de grup de prieteni;
4. Nevoia de recunoaștere socială, cum ar fi: de stimă de sine, de încredere, de respect;
5. Autorealizarea, dezvoltarea personală, cum ar fi: de cunoaștere, de creativitate.

Piramida lui Maslow ierarhizează nevoile, în sensul că individul le va satisface mai întâi pe cele fiziologice, înaintea celor de securitate, pe cele de apartenență înaintea celor de autorealizare etc. Cu cât o nevoie se situează mai spre vârful piramidei, cu atât este mai greu de satisfăcut. Totuși, anumite caracteristici ale oamenilor (vârsta, trăsăturile de personalitate, aspirațiile etc.) pot influența ierarhia nevoilor, așa cum sunt menționate în piramidă; de exemplu, pentru tineri trebuința de realizare este mai mare decât pentru

* Pentru menționarea nevoilor, formula corectă de exprimare este „nevoie de hrană”, nu „hrană”. Hrana reprezintă o resursă. Așadar, pentru exprimarea nevoilor, se folosește adesea, particula „de”.

copii sau vârstnici. Persoanele care studiază mult sau care lucrează mult, uită să-și satisfacă nevoia de hrană, de somn etc., la timp.

DORINȚELE. Ca și nevoile, dorințele oamenilor sunt variate și pot fi satisfăcute parțial.

Definiții

- **Dorințele** sunt stări sufletești ale oamenilor care tind, aspiră către ceva, precum: vizionarea unui spectacol, participarea la o excursie etc.
- Dorințele reprezintă aspirația personală spre obținerea/realizarea unui lucru.
- „Dorința este starea sufletească a celui care tinde, râvnește, aspiră la ceva” (<https://dexonline.ro>)

Note caracteristice

Analiza definițiilor generează câteva note definitorii ale dorințelor:

- reprezintă stări sufletești ale indivizilor;
- exprimă o aspirație, o năzuință;
- sunt nelimitate ca număr;
- sunt dinamice, variind în funcție de vârstă, contextul social, geografic etc.;
- neîmplinirea acestora generează dezamăgire, fără a pune în pericol viața;
- pot fi satisfăcute prin consumul de bunuri și servicii.

NEVOI versus DORINȚE. Pentru a-și gestiona în mod eficient banii, fiecare persoană trebuie să cunoască diferența dintre nevoi și dorințe. Dorințele și nevoile nu sunt similare pentru toți oamenii; ceea ce pentru unii este o dorință, pentru alții reprezintă o necesitate. De exemplu, pentru un fotograf, un telefon cu o cameră foto avansată din punct de vedere tehnologic este o nevoie, iar pentru altă persoană, același telefon reprezintă doar o dorință.

Nu orice nevoie reprezintă o dorință (*exemplu: consultul stomatologic*), precum nu orice dorință reprezintă o nevoie (*exemplu: achiziționarea unui obiect vestimentar nou*).

Cu ajutorul diagramei următoare, pot fi comparate dorințele cu nevoile, stabilindu-se elementele comune, dar și elementele care le diferențiază.

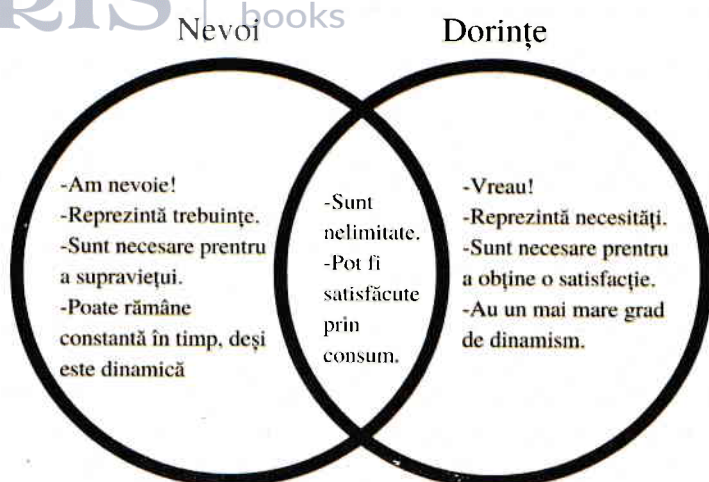


Figura 1.2: Diagrama Nevoi vs. dorințe

1.2. Scopul personal

SCOPUL. După o atentă analiză a nevoilor și a dorințelor, oamenii stabilesc care dintre dorințe sunt prioritare și realizabile. Pentru a-și realiza dorințele, aceștia își stabilesc scopuri personale.

Definiție

Scopurile personale reprezintă țintele către care tinde o persoană prin acțiunile sale, ceea ce-și propune să realizeze.

Acestea pot fi identificate în domenii variate, precum: viața profesională, activități de timp liber, domeniul financiar etc.

Note caracteristice

Scopurile personale sunt foarte importante, deoarece:

- orientează activitățile și opțiunilor oamenilor;
- sunt raportate la persoana care le definește, având legătură cu nevoile și dorințele acesteia;
- pot fi definite pe termen scurt, mediu sau lung;
- sprijină alegerea a ceea ce este cu adevărat important;
- motivează/ mobilizează oamenii;
- aduc o schimbare, care se dorește a fi una pozitivă, contribuind la dezvoltarea propriei persoane;
- întăresc încrederea în forțele proprii.

Așadar, stabilirea unui scop, vizează o schimbare care aduce o îmbunătățire. Din această perspectivă, stabilirea scopului este susținută de 3 întrebări:

- Ce fac în prezent, cum mă descurc, ce problemă am identificat (în domeniul avut în vedere)?
- Ce trebuie să îmbunătățesc?
- Care este țelul meu?
- De ce este important acest scop?

Aceste întrebări vor fi urmate de altele referitoare la planul de acțiune, întrebări ce vor fi abordate ulterior:

- Ce voi face pentru a realiza acest scop?
- Care sunt resursele necesare?
- Cum voi ști dacă am realizat scopul?

Pentru a defini cât mai bine scopurile, oamenii trebuie să aibă în vedere ca acestea să fie realiste, realizabile. Pentru aceasta, este necesară o analiză a scopurilor, în funcție de priorități:

a. Scopurile pot fi prioritizate (*Tabelul 1.1*) în funcție de importanța lor (mare, medie, scăzută):

Nr. crt.	Scopul personal	Prioritate		
		Mare	Medie	Scăzută
1.	Cumpărarea unei noi biciclete		√	
2.	Achiziționarea unei tablete pentru cursuri online	√		

Tabelul 1.1: Prioritizarea scopurilor în funcție de importanța lor

b. Scopurile personale pot fi prioritizate în raport cu timpul de realizare, (*Tabelul 1.2*): termen scurt (maximum 1 an), termen mediu (1-5 ani), termen lung (5-10 ani sau mai mult).

Nr. crt.	Scopul personal	Prioritate (timp)		
		1 an	1-5 ani	5-10 ani
1.	Cumpărarea unei noi rachete de tenis		√	
2.	Achiziționarea unui autoturism			√

Tabelul 1.2: Prioritizarea scopurilor în timp

SCOPURI ȘI OBIECTIVE. Deoarece scopurile au caracter mai mare de generalitate, pot fi susținute de obiective pe termen scurt, ca în exemplul următor (*Figura 1.3*).

Scop: Voi face mișcare în aer liber pentru a-mi îmbunătăți sănătatea și a mă concentra mai bine la serviciu/școală.



O1: Achiziționez o pereche de încălțări sport potrivite pentru alergare, până la finalul lunii în curs, care să nu depășească suma de 250 lei.



O2: Achiziționez, peste 6 luni, o bicicletă cu o valoare maximă de 800 de lei, pe care să o folosesc de cel puțin 2 ori pe săptămână, pentru a-mi îmbunătăți sănătatea.

Figura 1.3: Scopuri și obiective

OBIECTIVE SMART. Pentru a putea fi realizabile, obiectivele trebuie să fie SMART, adică inteligente, dacă acceptăm traducerea din limba engleză a acestui termen. În situația dată, SMART reprezintă inițialele unor caracteristici ale obiectivelor (*Figura 1.4*), astfel:

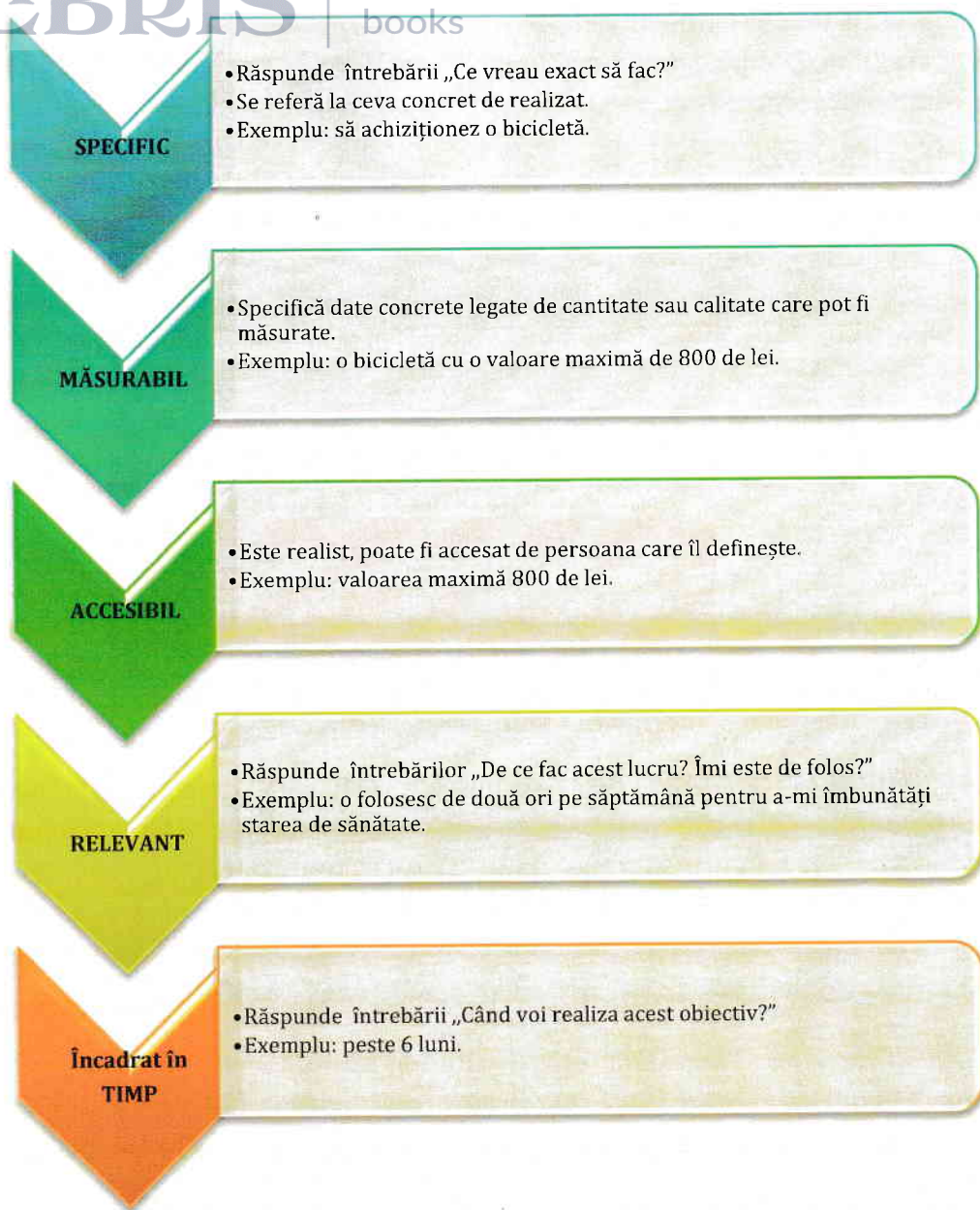


Figura 1.4: Obiective SMART

1.3. Resurse necesare realizării scopului personal

Pentru realizarea unui scop este nevoie de câteva resurse importante. După ce se stabilesc scopurile, în funcție de priorități, se analizează resursele necesare pentru realizarea acestora.

Resursele reprezintă ansamblul surselor, elementelor ce pot fi utilizate de oameni în activitățile derulate pentru satisfacerea nevoilor, a dorințelor și, implicit, pentru realizarea scopurilor propuse.

Note caracteristice

- Sunt limitate, în mod special resursele naturale, deoarece nu pot satisface toate nevoile/dorințele;
- Sunt necesare realizării scopurilor;
- Sunt variate;
- Sunt inegal distribuite (între oameni, țări, zone ale planetei etc.).

Tipologia resurselor

1. Resursele materiale sunt resurse de bază ce asigură calitatea vieții:

- locuința adecvată nevoilor persoanei și membrilor familiei;
- aparatură electrocasnică;
- autoturismul personal;
- cărți, caiete, tabletă etc.

Calitatea resurselor materiale este foarte importantă, deoarece acestea evoluează; un exemplu potrivit în acest sens îl reprezintă evoluția tehnologiei. Cele mai multe dintre aceste resurse sunt condiționate de existența resurselor financiare.

2. Resursele financiare sunt reprezentate de venituri, indiferent de sursa de proveniență a acestora.

- contribuie la asigurarea celorlalte resurse;
- influențează bunăstarea persoanei și a familiei;
- sunt foarte importante, deoarece buna lor gestionare asigură un trai decent și echilibrat; gestionarea eficientă a resurselor financiare reprezintă obiectul următoarelor capitole;
- pentru a satisface nevoile și dorințele oamenilor este important să fie:
 - suficiente, din punct de vedere numeric;
 - să aibă caracter stabil, în sensul de a nu varia foarte mult de la un interval de timp la altul;
 - să fie accesibile, astfel încât să poată fi sporite, la nevoie.

3. Resursele umane sunt reprezentate de persoanele care contribuie la atingerea scopurilor (de carieră, de performanțe în diverse domenii de activitate etc.).

- vizează sănătatea, nivelul de educație și cultură;
- vizează calitățile personale precum trăsăturile personale de caracter: voință, încredere, creativitate, echilibru, etc.;
- au rol activ și determină realizarea sau buna gestionare a celorlalte resurse.

4. Resursele informaționale au devenit indispensabile în societatea contemporană, indiferent de domeniul în care se dorește atingerea unui scop. Acestea contribuie la pregătirea școlară/ profesională și la conectarea permanentă la toate elementele de noutate, vizând:

- nivelul cunoștințelor asimilate anterior în mod formal și informal;
- sursele de informare și de comunicare: cărți, ziare, reviste, bibliotecă etc.;
- mijloace avansate de comunicare: televiziune, telefon, internet.

5. Resursele de timp sunt foarte importante, deoarece orice scop necesită un anumit timp în care poate fi realizat. Timpul trebuie foarte bine estimat, pentru a evita riscul nerealizării la termen a rezultatului final.

Măsura în care fiecare dintre resurse contribuie la atingerea unui scop depinde în primul rând de domeniul vizat: educație, carieră, afaceri, artă, sport, timp liber etc.

Pentru o bună gestionare a resurselor în realizarea unui scop, se recomandă urmărirea unui set de întrebări și răspunsuri (*Figura 1.5*).